

HUMAK[®]

**Humanistisen
ammattikorkeakoulun
syntyn
yhteiskunnallinen
perustelu**

Timo Heinola

Timo Heinola

Humanistisen ammattikorkeakoulun syntyn yhteiskunnallinen perustelu

ISBN 978-952-456-444-1
ISSN 2343-0664 (painettu)
ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 162

© Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2023, Helsinki

Kustannustoimitus: Elena Havukainen
Taitto: Emilia Reponen

25 **HUMAK**[®]
vuotta.[®]

Sisällys

Esipuhe:

Humak syntyi yhteiskunnallisten muutosajureiden seurauksena	8
--	----------

1 Humakin perustamisen taustalla on 1990-luvun alun nuorisotyöalan koulutusuudistuksesta käyty keskustelu	9
--	----------

1.1 Vapaa-aikatoiminnan ammatillisen koulutuksen uudistamistyöryhmä esittää koulutusuudistusta vastaamaan alan vaatimuksia.....	10
---	----

1.2 Nuorisotyön jatko- ja täydennyskoulutuskomitea toteaa nuorisotyön muuttuvan hallinnollisesta työstä asiakaspalveluksi	13
---	----

2 Yhteiskunnallinen murros 1990-luvun puoliväliin tultaessa johti monialaiseen nuorisotyöhön – tarve osaamisen vahvistamiseen muodostui.....	15
---	-----------

2.1 Rakenteelliset muutokset vaikuttavat toimialaan	15
---	----

2.2 Nuoret 1990-luvulla -komiteamietintö havaitsi tarpeen uudistaa nuorisoalan koulutusta vastaamaan työn vaativuuden kasvuun	18
---	----

2.3 Opetusministeriö vahvisti nuorisotyöalan strategista ohjausta ”Nuostralla”	20
--	----

2.4 Opetusministeriön konsernistrategia ja vuoden 1995 nuorisotyölaki: nuorisotyön yhteiskunnallinen tarve vahvistuu.....	21
---	----

3 Kokeilusta vakinaiseksi – Humakin tehtävä laajenee.....	23
--	-----------

3.1 Nopea prosessi kokeiluluvasta väliaikaisen toimiluvan kautta vakinaistamiseen	24
---	----

3.2 Valtioneuvoston päätösten määrittämä viitekehys kokeiluluvasta vakinaistamiseen.....	25
--	----

4 Yhteiskunnallinen perustelu loi perustan tulevaisuudelle.....	30
--	-----------

4.1 Humak ottaa vastuun alojensa osaamisen kehittämisestä korkeakoulutasoiseksi	30
---	----

4.2 Yhteiskunnallista merkitystä on päivitettävä aina uudestaan ajassa.....	31
---	----

4.3 Strategiat Humakin kehityksen suuntaviivoina.....	33
---	----

5. Kohti merkitysten etsintää – Humakin strategioiden muutosten kaari	35
--	-----------

Kirjoittajasta	39
-----------------------------	-----------

Aineisto.....	40
----------------------	-----------

Esipuhe:

Humak syntyi yhteiskunnallisten muutosajureiden seurauksena

Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak) pyysi keväällä 2022 Timo Heinolaa kokoamaan näkemyksensä Humanistisen ammattikorkeakoulun syntyyn vaikuttaneista yhteiskunnallisista perusteista. Tämän asian selventäminen sopii hyvin 25-vuotisjuhlavuoteen.

Vuonna 2004 ilmestyneessä *Humanistisen ammattikorkeakoulun synty* -historiikissa (Wilmi 2004) keskityttiin uuden ammattikorkeakoulun koulutuksen perustamishistoriaan. Vuonna 2018 ilmestyneeseen *Yhdessä tehden – Humanistisen ammattikorkeakoulun tarina* -teokseen (Kiuru & Lindholm 2018) kerättiin humakilaisten näkemyksiä koulutusohjelmien kehittymisestä, TKI-toiminnasta, kansainvälistymisestä sekä Humakin roolista yhteiskunnallisiin muutoksiin vastaajana.

Heinolan katsaus palaa Humakin syntyhistorian alkujuurille. Hän keskittyy Suomessa käytyyn yhteiskunnalliseen keskusteluun ja siitä nousseisiin tarpeisiin, joiden perustalle Humak syntyi. Teos on omaehtoisen toimijan ja tekijän kuvaus niistä lähtökohdista ja perusteista, joille Humanistisen ammattikorkeakoulun toiminta rakentui.

Olemme siirtymässä uuteen vaiheeseen Humakin tarinassa. Kurkotamme katseemme tulevaan ja entistä enemmän niihin yhteiskunnallisiin haasteisiin, joita Humak voi olla ratkaisemassa. Niiden asioiden perusta löytyy siitä pitkästä Humakin koulutusalojen jatkumosta, jota Heinola kuvaa tekstissään.

Humakin koulutusalat ja nykyinen vahvuusalarakenne ovat syntyneet perustamisvaiheen yhteiskunnallisten muutosajureiden seurauksena ja jatkaneet kehittymistään ajankohtaisiin muutoksiin vastaten. Yhteiskunnallisen perustan tunteminen on tärkeää myös nykypäivänä, kun mietimme, miten vahvistamme ammattikorkeakoulumme tehtävää ja asemaamme suomalaisessa ja kansainvälisessä korkeakoulukentässä.

Jukka Määttä

Rehtori, toimitusjohtaja

Humanistinen ammattikorkeakoulu

1 Humakin perustamisen taustalla on 1990-luvun alun nuorisotyöalan koulutusuudistuksesta käyty keskustelu

Kaikki alkoi 1990-luvun alussa käynnistyneestä laajasta yhteiskunnallisesta keskustelusta nuorten elinolojen kehittämisestä, nuorisotyön sekä nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnan koulutuksen tulevaisuudesta.

Koulutuksen tason nostoon, koulutuksen sisältömuutoksiin, toimialan kehittämiseen, strategiseen suunnitteluun ja toimintaan sekä lainsäädäntöön alettiin kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Nämä huomiot vietiin parlamentaarisen nuorisokomitean linjauksista toteutukseen vuosien 1990 ja 1995 välisenä aikana. Tämän kehittämistyön yhtenä seurauksena ja koulutuksen tason noston juonteena syntyi Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Tarkastelen kirjoituksessani Humanistisen ammattikorkeakoulun perustamisen taustoja ja koulutuksen kehittämispyrkimyksiä yhteiskunnallisten taustatekijöiden valossa vuosien 1991 ja 1995 välisenä aikana sekä sitä, miten toimiala- ja koulutusrakennepöytäkirjojen tavoitteet esiintyvät toimilupahakemusten käsittelyssä. Esittelen Humakin syntyä laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun liittyen myös parlamentaarisen nuorisokomitean raportin *Nuoret 1990-luvulla* (1991), Nuorisotyön strategia -prosessin (1992–1993), opetusministeriön konsernistrategian (1995) sekä nuorisotyölain (1995) kautta.

Valtioneuvosto rajasi aikoinaan Humanistisen ammattikorkeakoulun koulutukset nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnan koulutuksiin. Tarkasteluni keskittyy siksi kyseisten alojen koulutuksen kehittämiseen liittyvien työryhmien muistioihin ja niissä erityisesti 1990-luvun alussa käytyyn keskusteluun nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnan koulutusten kehittämisestä. Muistioissa nousee esiin suomalaisen koulutuksen ja nuorisotyön toimintaympäristön muutos sekä tämän vaikutus koulutuksen järjestämiseen ja sisältöihin. Tämä keskustelu loi perustan nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnan koulutuksen tason nostolle ammattikorkeakoulutasoiseksi.

Aineistonani ovat 1990-luvun alun toimiala- ja koulutus rakennekeskustelujen lisäksi Humakin lokakuussa 1997 ja marraskuussa 1998 tekemät hakemukset ammattikorkeakoulutoiminnan kokeilusta ja vakinaistamisesta sekä henkilökohtainen arkistoni tuolta ajalta. Hakemuksia peilaan suhteessa opetusministeriön päätöksiin ja päätösten taustalla oleviin perusteluihin ja rajauksiin.

Humakin kokeilulupahakemus oli luonteeltaan strateginen. Siinä kuvattiin tulevan ammattikorkeakoulutasoisen koulutuksen vaikutuksia. Koulutuksen vakinaistamishakemukset vuosina 1998 ja 2002 keskittyivät puolestaan vahvistamaan Humakin rakenteellista ammattikorkeakoulutasoisuutta.

Kirjoitukseni etenee kronologisesti Humakin yhteiskunnallisten muutosajureiden tarkastelusta kohti lupahakemusta ja sen käsittelyä sekä korkeakoulun vakinaistamista. Teoksen viimeisessä osassa kehystän kertomukseni tarkastelemalla Humakin eri strategiakausien tavoitteita sekä sitä, miten ne heijastelevat ammattikorkeakoulun yhteiskunnallisen tehtävän toteuttamista.

1.1 Vapaa-aikatoiminnan ammatillisen

koulutuksen uudistamistyöryhmä esittää

koulutusuudistusta vastaamaan alan vaatimuksia

Opetusministeriön asettaman vapaa-aikatoiminnan ammatillisen koulutuksen uudistamista käsittelevän työryhmän (Opetusministeriö 1992) tehtävänä oli

1. selvittää nykyiset vapaa-aikatoiminnan koulutuksen ongelmat ja yhteydet lähialojen koulutukseen
2. tehdä esitys uudeksi vapaa-aikatoiminnan koulutusjärjestelmäksi
3. esittää jatkotoimenpiteet uuden järjestelmän käynnistämiseksi.

Työryhmä mietti uusia ratkaisuja työvoiman kouluttamiseksi kuntien, seurakuntien, järjestöjen ja muiden yhteisöjen palvelukseen. Sen muistio luovutettiin ministeriölle 30.6.1992. Työryhmä esitti, että kirkon nuorisotyönohjaajakoulutus, kulttuurisihteerikoulutus, liikunnanohjaajakoulutus, nuorisotoiminnan ohjaajakoulutus ja raittiussihteerikoulutus uudistettaisiin täysin. Humakin koulutusaloista viittomakielen tulkin koulutus ei ollut mukana mietinnössä tarkastelluissa aloissa.

Laajan tehtäväkuvan aluetta kuvataan muistiossa vapaa-aikatoiminnan ja ihmissuhdetyön koulutussektoriksi, jonka koulutusta tulisi kehittää muodostamalla peräkkäinen koulutus rakenne, jossa opetus järjestetään koulutuskokonaisuuksina (tai moduuleina, joiksi niitä tuolloin kutsuttiin). Samalla koordinoitaisiin koulutuksen valtakunnallista tarjontaa ja tuettaisiin oppilaitosten edellytyksiä erityisopintojen järjestämiseen ja erikoistumiseen.

Tavoitteena oli kehittää useiden erilaisten tutkintosisältöjen tilalle kattavat, yksilöllisesti koottavat opinnot, jotka koostuisivat eri oppilaitosten monipuolisesta ja monimuotoisesta koulutustarjonnasta. Tällöin opiskelijat keräisivät opintomoduuleita eri koulutusyksiköiden kehittämästä ”moduulitarjonnasta” ja opinnoista muodostuisi joustava koulutusmalli, jossa nuorisoasteelta edettäisiin ammattikorkeakouluasteelle.

Työryhmän mielestä oli tavoiteltavaa, että ihmissuhde- ja vapaa-aikatoimen koulutustarjonta toteutettaisiin kansallisena ammattikorkeakoulutoimintana, jossa eri oppilaitosten tarjonnasta muodostuvia opintoja koordinoitaisiin valtakunnallisesti. Koulutusta antavien yksiköiden tuli tällöin kehittää sisältötarjontaansa ajan vaatimusten mukaisiksi.

Vaikka työryhmän visiotyö on mielestäni ansiokas, muistion luovuttamisen jälkeen ongelmaksi muodostui se, että koulutuspolitiikassa päädyttiin puhtaaseen instituutioperusteiseen ammattikorkeakoulujärjestelmään. Vilkkaassa keskustelussa oli kiistelty siitä, edettäisiinkö ”ammattikorkeakoulututkinto”- vai ”ammattikorkeakoulu instituutiona ja sen tutkintoina” -näkökulmasta. Lopulta instituutiopohjaisuus voitti, koska sen avulla voitiin vähentää koulutuksen järjestäjien määrää. Oppilaitosten määrä vähenesi sadoista opistoista noin 30 ammattikorkeakouluun 1990-luvun loppuun mennessä. Samalla ministeriölle mahdollistuisi koulutuksen järjestäjien ohjaaminen tavoite- ja tulossopimuksilla. Vaikka vapaa-aikatoimikunnan uudistamisvisio ei onnistunut rakenteen osalta, sen ajatukset koulutuksen uudistamisesta olivat oikeita. Ajatus koulutuksen toteuttamisesta peräkkäisenä ja osin sisäkkäisenä kaatui myöhemmin myös Euroopan unionin koulutustasomääräysten vuoksi.

Työryhmän perustamisen taustalla oli eri tahojen esittämä huoli siitä, ettei alan koulutustarjonta ollut oikein mitoitettu eikä se kohdentunut tarkoituksenmukaisesti. Lisäksi nähtiin, ettei koulutus enää palvellut muuttuneita työelämän tarpeita.

Työryhmä totesi:

”Vuoden 1993 alusta voimaan tuleva kuntien valtiosuus uudistus aiheuttaa voimakkaita uudistuspaineita kunnallisessa toiminnassa ja mahdollistaa myös sisällöllisiä muutoksia (--) Valtiosuudet muuttuvat menoperusteisista laskennalliseksi, eivätkä ne ole enää samalla tavalla sidoksissa toimintojen toteuttamiseen kuin aikaisemmin. Kuntien päätösvalta lisääntyy, ja kunnat voivat itsenäisesti päättää millaisilla hallinto-organisaatioilla ja minkälaisella viranhaltijakunnalla se tehtäviään hoitaa (--) Tämä merkinnee suuria muutoksia vapaa-aikatoimessa (--) Hallinnollisista tehtävistä siirretään ihmisiä ohjaustehtäviin. Vapaa-aikatoimen viranhaltijoiden ja työntekijöiden tehtävät monipuolistuvat ja nimikkeet vaihtelevat kuntakohtaisesti.”

Työryhmä arvioi vapaa-aikatyön koulutusten ja tutkintojen sisältöjä sekä niiden vahvuuksia ja heikkouksia. Käsittelen seuraavaksi keskustelua, joka liittyy kahteen Humakin näkökulmasta keskeiseen tutkintoon: nuorisotoiminnan ohjaajakoulutukseen ja kulttuurisihteerikoulutukseen.

Nuorisotoiminnan ohjaajan opistoasteen koulutus alkoi vuonna 1975. Vuonna 1987 se laajeni 3–4-vuotiseksi koulutukseksi. Työryhmä totesi, että Euroopan mittakaavassa koulutus oli ainutlaatuista, sillä erillistä nuorisotyökoulutusta ei esiintynyt muualla. Kriittisenä huomiona työryhmä nosti kuitenkin esiin koulutuksen kapea-alaisuuden:

”Nykyisenlaisena sen voi katsoa olevan liian yksityiskohtainen ja liiaksi tämän hetken nuorisotyöhön suuntautuva. Nuorisokomitea –90 mietinnössä todetaan, että koulutuksen tulisi antaa enemmän yleisiä valmiuksia mahdollisimman monipuoliseen toimintaan niin vapaa-aika-, kulttuuri- kuin sosiaalitoimenkin alueella. Lisäksi nykyinen sisäoppilaitosmuotoinen opiskelu koetaan huonona.”

Nuorisotyön osalta koulutuksen sisältöjen ja työelämävastaavuuden muutos oli alkanut muutamaa vuotta ennen työryhmän perustamista, mutta kulttuurityön osalta työryhmä vasta aavisteli edessä olevaa muutosta. Kulttuurisihteerikoulutuksesta se toteaa, että alan työmarkkinanäkymien ja kuntien virkakehityksessä tapahtuvien muutosten takia koulutuspaikoissa on jonkin verran ”väli-töntä vähentämisen tarvetta”. Tämä johtui kuntien valtiosuus uudistuksesta (VOS), joka näkyi selvästi myös aloituspaikkamäärien vähentymisenä.

Jälkeenpäin tarkasteltuna kulttuurisihteerikoulutuksen muuttuminen kulttuurituottajakoulutukseksi on ollut merkittävä muutos niin koulutuksen sisältöjen kuin myös pian kasvavan kulttuuri- ja tapahtuma-alan tarjoamien kasvavien työmarkkinoiden näkökulmasta. Mielestäni voidaan perustellusti sanoa, että ammattikorkeakoulutasoinen koulutus mahdollisti myöhemmin sekä itse koulutuksen että koko toimialan laadukkaan kehittämisen.

Työryhmä käsitteli perusteellisesti vapaa-aika-alan ja sosiaalityön koulutuksen ongelmia ja kehittämistarpeita. Se totesi muun muassa, että koulutusta tarjotaan pirstaloituneesti eri oppilaitoksissa ja että tutkintojen samankaltaiset koulutuskokonaisuudet ovat hyvin eriytyneitä ja kapea-alaisia:

”Yhteiskunnan kansanopistolaitokselle osoittama koulutustilaisuus (–) alkaa vähetä, kun työtilaisuudet ovat muuttuneet.”

Työryhmän mielestä koulutuksella muutetaan työelämää, koska se pyrkii ennakoidaan ammattien kehittämistarpeita ja ammattikuvien uudistamista taroituksenmukaiseen suuntaan. Ajan oppilaitosrakenteessa kehittävä ote ei työryhmän mielestä toteutunut riittävällä tasolla:

”[Vapaa-aikatoiminnan koulutuksesta vastaavien] kansanopistojen valtionosuus määräytyy koulutuksen määrällisen tarjonnan mukaan. Näin ollen nykyisellä koulutuksen mitoitusjärjestelmällä ylläpidetään myös laadullisesti heikkotasoisista tai epätarkoituksenmukaista koulutustarjontaa. Työryhmän mielestä yhteiskunnan tulee muuttaa koulutuskysyntänsä todellista tarvetta vastaavaksi. Tämä tarjoaa kansanopistoille mahdollisuuden kehittää toimintaansa.”

Humanistisen ammattikorkeakoulun perustaminen ja vastuunotto nuorisot ja kulttuurityön koulutuksen kehittämistä sekä vastasi työryhmän visiota koulutuksen sisältöjen kehittämistä, työelämävastaavuudesta ja laaja-alaisuudesta että toteutti osaltaan sen ajatuksia verkostomaisesta koulutuksesta. Korkeakoulujen arviointineuvoston vuosikymmenen lopussa toteuttama vaki-naistamisarviointi tarttuu käytännössä juuri samoihin rakenteellisiin ongelmiin, joihin vapaa-aikatoiminnan ammatillisen koulutuksen uudistamistyöryhmä oli kiinnittänyt huomiota kouluttajatahoja arvioidessaan.

Yksi Humakin alkuun positiivisesti vaikuttaneista tekijöistä oli se, että monet vapaa-aikatoiminnan ammatillisen koulutuksen uudistamista käsitelleen työryhmän jäsenistä toimivat 1990-luvun puolivälissä edelleen merkittävässä asemassa opetusministeriön kouluosastolla. Työryhmä oli tietoinen vapaa-aikalan ongelmista, ja heidän ratkaisuehdotuksensa olivat hyvin lähellä toteutunutta päätöstä Humanistisesta ammattikorkeakoulusta.

1.2 Nuorisotyön jatko- ja täydennyskoulutuskomitea

toteaa nuorisotyön muuttuvan hallinnollisesta

työstä asiakaspalveluksi

Opetusministeriö asetti vapaa-aikatoiminnan ammatillista koulutusta tarkastelevan työryhmän rinnalle komitean selvittämään nuorisotyöntekijöiden jatko- ja täydennyskoulutusta (Opetusministeriö 1991). Näiden tahojen välillä ei kuitenkaan käyty erityisiä keskusteluja eikä niissä ollut – yhtä poikkeusta lukuun ottamatta – päällekkäisiä jäseniä.

Tarve nuorisotyön jatko- ja täydennyskoulutukselle oli syntynyt, koska kuntien valtiosuusuudistuksen myötä hallinnollisesta nuorisotyöstä oltiin siirtymässä kuntalaisten asiakaspalvelutehtäviin. Asiakaskeskeisyyden korostuminen muutti myös alan hallinto- ja työkuultuuria. Palvelutyössä korostuvat ammatillisten taitojen tarve, nuorten elämäntilanteiden tuntemus sekä taidot, joita tarvitaan hallintoalojen välisessä yhteistyössä, kuten muutoksen myötä muun muassa erityisnuorisotyössä, nuorisotiedotuksessa ja -neuvonnassa sekä yhdyskuntatyössä, jossa sosiaali-, nuorisot ja kulttuurityö kohtaavat:

”Kun käsitys nuorten parissa tehtävästä työstä laajenee perinteisten hallinto-sektoreiden ulkopuolelle ja painopiste on siirtymässä suoraan asiakastyöhön, tarvitaan resurssien suuntaamista uudella tavalla.”

Vuoden 1990 parlamentaarinen nuorisokomitea (ks. luku 2.2) oli samaan aikaan vuonna 1991 tähdentänyt, että nuorisotyö muuttuu suuntaan, jossa nuorten elinoloja tarkastellaan hallintokuntien välisenä yhteistyönä. Samalla se kohdensi nuorisopolitiikkaa uudella tavalla. Koska nuorisotyö oli muuttumassa moniammatilliseksi, myös muiden hallintokuntien asiantuntijoiden olisi saatava täydennyskoulutusta nuorten parissa tehtävään työhön.

Jatko- ja täydennyskoulutuskomitean mielestä nuorisotyön hajautunut koulutusjärjestelmä ei ollut kyennyt tuottamaan riittävän laajaa, laadukasta ja yhteinäistä täydennyskoulutusta:

”Nuorisotyön täydennyskoulutusta ovat järjestäneet pääasiassa opetusministeriö, läänien nuorisolautakunnat, yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset, nuorisotyön palvelujärjestöt, kuntien keskusjärjestöt, sekä nuorisotoiminnan ohjaajakoulutusta antavat kansanopistot. Suurimmat kaupungit ovat antaneet myös työpaikkakoulutusta. Eri tahojen antama koulutus on ollut pitkälti toisistaan riippumatonta, joten ei ole voitu puhua erityisestä täydennyskoulutusjärjestelmästä.”

Komitean lehdistötiedotteessa todetaan mietinnön johtopäätöksenä:

”Tarvitaan yhteistyön lisäämistä olemassa olevan koulutustarjonnan ja tulevan koulutustarpeen välille. Tavoitteiden saavuttamiseksi tulisi perustaa nuorisotyön palvelujärjestöjen yhteyteen täydennyskoulutuksesta vastaava toiminta, joka toimisi lisäresurssina valtakunnalliselle suunnittelulle ja alueellisesti toteutettavalle koulutukselle.”

Vuoden 1992 alussa kolmen nuorisotyön palvelujärjestön fuusiosta muodostettu Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry hahmotteli täydennyskoulutajaroolinsa komitean lausunnon mukaisesti. Opetusministeriö ei kuitenkaan tehnyt komitean esityksen mukaista päätöstä koulutuksen järjestämisestä palvelujärjestöjen yhteyteen. Komitean hahmottelema ajatus laaja-alaisesta jatko- ja täydennyskoulutuksesta on kuitenkin toteutunut Humakin koulutuspalveluissa. Ammattikorkeakoulun toiminnan alkuvaiheessa aikuiskoulutustarjonta auttoi komitean suunnitelmien mukaisesti kuntien ja järjestöjen ammattilaisia uudistamaan osaamistaan vastaamaan ajan vaatimuksia.

Koulutuspolitiikan näkökulmasta tarkasteltuna Humakin perustaminen vastasi koulutuspolitiikan alueella olleisiin visioihin työelämän muutoksesta ja edisti alan koulutuksen kehittymistä ammattikorkeakoulutasoiseksi.

2 Yhteiskunnallinen murros

1990-luvun puoliväliin tultaessa

johti monialaiseen nuorisotyöhön

– tarve osaamisen vahvistamiseen

muodostui

2.1 Rakenteelliset muutokset vaikuttavat toimialaan

Mielestäni on perusteltua esittää, että Humanistisen ammattikorkeakoulun perustamisen kautta opetusministeriö pystyi ratkaisemaan edellisessä luvussa esitellyn ongelmallisen kysymyksen nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aikatyön koulutuksen rakenteesta ja kehittämisestä. Tämä on yksi argumentti Humakin yhteiskunnalliselle perustelulle.

Koulutuksen laajuuden ja tason määrittely on luonnollisesti seurausta työelämän muutoksesta ja uusista yhteiskunnallisten tavoitteiden linjauksista. Vapaakuntakokeilut ja lopulta kuntien valtionosuusuudistus vuoden 1993 alusta lähtien muuttivat nuoriso- ja kulttuurityön vakanssirakennetta. Eri hallintokunnissa syntyi uusia työnkuvia ja yhteistyömuotoja, järjestöllinen nuorisotyö kehittyi kaupungeissa vastaamaan palvelutoiminnan muutoksiin ja hallintotyöstä siirryttiin yleisesti asiakastyöhön, vaikka tuolloinen nuorisotyölaki vuodelta 1986 ei uutta tilannetta tunnistanutkaan.

Vapaakuntakokeilun ja kuntien valtionosuusuudistuksen lisäksi keskeinen muutostekijä oli taloudellinen lama ja sen aiheuttama huoli nuorten tulevaisuudesta. Asia nousi esiin parlamentaarisen nuorisokomitean vuonna 1991 julkaistussa komiteamietinnössä. Mietintö oli käytännössä toimenpideohjelma, jossa kuvattiin nuorten elämän olosuhteita ja esitettiin toimenpiteitä niiden parantamiseksi.

Opetusministeriön nuoriso- ja liikuntaosaston kahdessa strategiaohjelmassa, ”Likustrassa” ja ”Nuostrassa”, määriteltiin liikunta- ja nuorisotyölle tulosalueita eli tavoitteita, joihin haluttiin vaikuttaa kehityksellä toimenpiteillä. Nuorisotyön tavoitteet kuvasivat työn muutosta kunnissa, järjestöissä ja lääneissä. Parlamentaarisen nuorisokomitean työssä esitetty huoli huomioitiin liikunnan ja nuorisotyön strategioissa ministeriön kuvauksessa toimialojen tavoitteista ja tuloksista. Myöhemmin erityisesti nuorten elinolojen nähtiin vaikuttavan kaikkien

valtionhallinnon aloihin niin, että nuorten elämän kehittämistä tuli kaikkien asia. Tavoite kehittyi vuosien 1993 ja 1995 välisenä aikana ja johti opetusministeriön konsernistrategian julkaisemiseen vuonna 1995.

Vuoden 1995 nuorisotyön lakiuudistuksen jälkeen parlamentaarisen nuorisokomitean, Nuostran ja opetusministeriön konsernistrategian ehdottamat muutokset ohjasivat myös nuorisotyön valtiosuukuntien kunta- ja järjestörahoitusta.

Vapaakuntakokeilu ja vuoden 1995 nuorisotyölaki antoivat voimakkaan syyksän nuorisotyöntekijän työnkuvan muutokselle ja uusien ammatillisten taitojen määrittämiselle. Työ muuttui laaja-alaiseksi, moniammatilliseksi ja se syveni erilaisiin ohjaustilanteisiin. Samalla syntyi muutostarve koulutussisältöjen ja -tapojen uudistamiseen. Yhteiskunnallinen perustelu työvoiman uudistamiseen keskittyy koulutukselle oli syntynyt.

Tarkastelen seuraavaksi edellä kuvattua prosessia yksityiskohtaisemmin ja arvioin sen suhdetta 1990-luvun nuoriso- ja kulttuurityön koulutukseen.

Nuorisotoimen tila oli 1990-luvun alussa kerroksinen. Nuorisotyön vuosikymmeniä vanha painopiste oli nuorisojärjestöjen toiminnassa, mutta sotien jälkeen nuorisotyö oli laajentunut julkiseen hallintoon: opetusministeriössä toimineeseen valtiosuukuntakuntaan perustettiin nuorisoasiain esittelijän toimi ja kuntiin nuorisolautakuntia. Kuntien nuorisolautakunnat ja esittelijät tulivat lakisääteiksi vuonna 1973 ja lääneissä vuonna 1975. Muutoksen tukemiseksi syntyivät kansanopistojen ensimmäiset nuorisotyön koulutukset.

Vuoden 1986 nuorisotyön lainsäädäntö eritteli toiminnan nuorisotoimintaan, nuorisotyöhön ja nuorisopolitiikkaan. Nuorisotoiminnalla tarkoitettiin nuorten vapaata kansalaistoimintaa, nuorisotyöllä sitä työtä, mikä mahdollistaa kansalaistoiminnan, ja nuorisopolitiikalla yhteiskuntapolitiikkaa, jossa käsitellään nuorten elämään liittyviä yhteiskunnallisia kysymyksiä.

Nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyöryhmän muistiossa (Opetusministeriö 1990) harmiteltiin sitä, että lainsäädännöllinen erittely oli johtanut erikoiseen ratkaisuun, jossa nuorisotoiminnan yhteys sosiaali- ja terveystoimeen oli katkennut. Nuorisotyö oli hallinnollisesti sijoitettu opetusministeriön toimialaan, minkä johdosta se sijoitettiin kunnissa opetus- ja sivistystoimeen. Muistiossa todetaan:

”Tämän lain ja siitä annetun asetuksen mukaan nuorisotoiminnasta vastaavat pääosin nuorisojärjestöt, nuorten omat liikkeet ja muut järjestöt. Kuntien, läänien ja valtion tehtävänä on tehdä nuorisotyötä, joka määrittellään asetuksessa tarkemmin. Tämä kehitys on merkinnyt eriytymistä ja oman identiteetin kehittymistä nuorisotyölle. Nuorisotyön hallinto on erkaantunut esim. liikunnasta ja raittiustyöstä, joihin sillä oli alun perin voimakkaat siteet.”

Yhteistyötä oli muistion mukaan vaikeuttanut myös nuorisotoimen suuntautuminen ensisijaisesti järjestötoiminnan tukemiseen. Nuorisolautakunnan oma toiminta, erityisnuorisotyö ja avoin toiminta olivat virallisessa toimintapolitiikassa toissijaisia.

Työryhmän mielestä yhteistyö nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimien välillä oli välttämätöntä, mutta siinä oli esteitä tietojen, taitojen ja asenteiden alueilla. Ongelmana olivat erilaiset ja eriytyvät peruskoulutukset. Ratkaisuksi ehdotettiin jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämistä naapurialojen tietämyksen parantamiseksi sekä eri alojen laajempaa käsittelyä peruskoulutuksessa.

Vuoden 1986 nuorisotyölaki oli seurauksiltaan odottamaton ja jopa haitallinen muiden hallintokuntien ja nuorten elämän eri vaiheiden ja ongelmien näkökulmasta tarkasteltuna.

Nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyöryhmän muistion jälkeen toimintansa aloittaneen parlamentaarisen nuorisokomitean komiteamietinnössä Nuoret 1990-luvulla keskeiseksi asiaksi nousi laajapohjaisen yhteistyön lisääminen yhteiskunnan eri sektoreilla niin valtion, läänien kuin kuntienkin piirissä. Komitea poisti ajatuksen tasolla nuorisotyölain eriytyneisyyden ja antoi syyäksen lainsäädännön uudistamiseen, joka tapahtuikin jo vuonna 1995.

Nuorisotyön työpaikkojen määrän ennakoitiin romahtavan odoteltaessa vapaa-kuntakokeilua ja kuntien valtiosuus uudistusta, mutta lopulta kävi päinvastoin. Yhteisöpedagogitutkinnolla, nuorisotyön tutkinnon perillisellä, on nykyisin laajat työllistymisnäkökymät. Kokemukseni mukaan kunnallisten lautakuntien muodostamisen muutosvaiheessa nuorisolautakunnat ja vapaa-aikalautakunnat säilyivät varsin hyvin siksi, että nuorisotyö jäi osaksi kuntien palvelutoimintaa ja sen profiili muuttui moniammatilliseksi työksi eri palvelusektorien kesken.

Tutkija **Petri Uusikylä** esitteli Seinäjoen nuorisotyökonferenssin alustuksessaan 13.5.1993 näkemyksensä nuorisotoimen asemasta supistuvassa kuntataloudessa:

”Vuoden 1993 alusta voimaan astunut laskennallinen valtiosuusjärjestelmä ajoittuu (--) ajankohtaan, jossa kunnat ovat syvässä taloudellisessa kriisissä. Tämä voi yhtäältä merkitä sitä, että taloudellinen lama toimii välttämättömien hallinnollisten ja hyvinvointipalvelutuotantoon (--) liittyvien uudistusten katalysaattorina. Arvioimalla uudelleen palvelutuotantonsa päällekkäisyyksiä ja vaihtoehtoisia palveluiden tuottamistapoja kunnat voisivat entistä pienemmillä resursseilla tuottaa nykyisiä, kansainvälisessäkin vertailussa korkeatasoisia kulttuuri- ja nuorisotoimen palveluita.”

Uusikylä esitti myös vastakkaisen vision, mutta kun nykypäivää ja syvimmän laman aikaan vallinnutta tilannetta arvioidaan, on yllä oleva näkemys mielestäni osuvampi. Uusikylän näkökulmana on kuntien tuottama palvelutoiminta,

jonka myös parlamentaarinen nuorisokomitea esitti: kohdentamalla tavoitteita ja odotettuja vaikutuksia saadaan yhteiskunnan mielenkiinto kiinnittymään laajasti nuorten elinolojen kehittämiseen ja otettua eri puolilla olevat voimavarat käyttöön. Tässä laajassa toimenpideverkostossa nuorisotyön ja nuorisopolitiikan tehtävä on toimia nuoruuden ikävaiheen asiantuntijana.

2.2 Nuoret 1990-luvulla -komiteamietintö havaitsi

tarpeen uudistaa nuorisotalan koulutusta

vastaamaan työn vaativuuden kasvuun

Vuoden 1990 parlamentaarinen nuorisokomitea esitti merkittäviä toimenpiteitä nuorisotyön kehittämiseksi, joista tärkeimmät ja kiireellisimmät tuli sen mielestä toteuttaa noin viiden vuoden kuluessa komiteamietinnön julkaisemisesta. Jotta toimenpideohjelma onnistuisi, ehdotettiin seuraavaa:

”Käytettävissä olevat resurssit olisi suunnattava kaikkein kiireellisimmien nuorten asumistilanteen parantamiseksi ja opintotuen kokonaisuudistukseksi tehtyjen esitysten toteuttamiseen. Kiireellinen mutta ei niinkään resursseja vaativa uudistus on komitean mielestä hallinnon uudistaminen sekä poikkihallinnollisen yhteistyön lisääminen nuorisopolitiikassa.”

Toiseksi kiireellisimmäksi asiaksi komitea nosti nuorisotyön hallinnon korjaamisen, nuorisotyölain muuttamisen ja hallintokuntien välisen yhteistyön lisäämisen. Linjaus on merkittävä. Vuoden 1986 nuorisotyölakia oli kritisoitu, koska kokemukset vapaakuntakokeilusta ja tuleva kuntien valtionosuusuudistus edellyttäisivät laaja-alaisempaa ja asiakaskeskeisempää palvelurakennetta. Parlamentaarisen nuorisokomitean mietintö (1991) oli lähtölaukaus nuorisotyölain muuttamiselle ja laajenevan nuorten palvelutoiminnan mahdollistamiselle kunnissa.

Muita komitean käsittelemiä aihealueita olivat kansainvälisyys, osallistuminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen, nuorten taloudellinen asema, nuoret työelämässä, nuorten terveys ja päihteiden käyttö, nuorten tasa-arvo, varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten asema, markkinoiden ja joukkotiedotuksen suhde nuoriin, moniongelmaisuus, nuorten oikeudellinen asema, nuorisoa koskevan päätöksenteossa tarvittavan tiedon tuottaminen, valtakunnalliset nuorisokeskukset sekä nuorisotyön hallinto ja koulutus.

Komitean hahmottelemaa uudentyypistä nuorisopoliittista toimenpideohjelmaa voi tarkastella uutena nuorisopolitiikan aaltona, joka etenee nuorisotyön kautta. Tähän eivät nuorisotyön voimavarat olisi kuitenkaan riittäneet. Komitean tulokset olivat strateginen valinta, jonka keskeisiä tavoitteita edistetään laajalla yhteistyöllä. ”Kun tietää mitä tekee, niin saa omat ja muiden voimavarat paremmin käyttöön”, sanoi vuonna 1991 EV-kehitysyritysten

toimitusjohtaja **Martti Laosmaa** komiteamietinnön jälkeen perustetun ”Nuorisotyön strategia” -työryhmän alkajaisiksi.

Komitea esitti nuorisolainsäädännön uudistamista edistämään nuorisohallinnon kehittämistä ja poikkihallinnollista yhteistyötä. Ratkaistavaksi asiaksi nostettiin myös nuorisotyön koulutuksen uudistaminen, josta komitea toteaa:

”Nuorisotyön koulutuksen sisällöllisenä lähtökohtana pitää olla se, miten vaatimukset nuorisotyötä kohtaan muuttuvat. Koulutukseen kohdistuvia vaatimuksia muuttavat eniten edellä selostetut hallinnon uudistaminen ja valtionosuusjärjestelmän muuttaminen. Muutokset aiheuttavat työtehtävien vaativuuden lisääntymistä sekä entistä tiiviimpää yhteistyötä, koska lautakuntien määrä vähenee ja virastoja yhdistetään (–) Nuorisotyön koulutusjärjestelmään vaikuttaa osaltaan yleinen koulutusjärjestelmän kehittämien, josta ei lopullisia päätöksiä vielä komiteatyöskentelyn aikana ole tehty.”

Luvussa 1.1 esitellyn vapaa-aikatoiminnan ammatillisen koulutuksen uudistamista käsittelevän työryhmän (muistio julkaistiin 1992) visio nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnan koulutuksen kehittämistä perustuu parlamentaarisen nuorisokomitean linjauksiin. Vaatimukset koulutuksen laaja-alaistamisesta ja tuleva koulutusjärjestelmän muutos mahdollistivat uudistuksen. Komitea esitti eri koulutustasoille laadullisia vaatimuksia: korkea-asteella tulisi irrottautua suppeasta tieteenalakohtaisuudesta ja pyrkiä ymmärtämään laajasti nuorten elämää ja heitä ympäröivää yhteiskuntaa sekä huomioida nuorisotoimen uudet yhteistyömuodot.

Komitean esityksessä korkea-asteen koulutuksen saaminen ja vertailukelpoinen palkkaus nähtiin osana sujuvaa ja menestyvää moniammatillista yhteistyötä:

”Muiden hallinnonalojen kanssa tasavertaisen aseman ja palkkauksen saaminen nuorisotoimeen on mahdotonta, elleivät johtavat viranhaltijat ole saaneet koulutustaan korkea-asteella.”

Komitea ehdotti keskiasteen koulutuksen, eli käytännössä kansanopistojen tuottaman opintotasaisen koulutuksen, keston pidentämistä kahdesta vuodesta kolmi- tai nelivuotiseksi:

”Opiskelijat kokevat koulutuksen muuttamisen (–) näennäisenä koulutuksen pitkittämisenä. Koulutus koetaan myös hajanaisena ja sisäoppilaitosmuotoinen opiskelu huonona. Koulutuksen rakennetta pitäisi ensi sijassa muuttaa niin, että se luo valmiudet mahdollisimman monipuoliseen toimintaan nuorisotoimen lisäksi niin niin vapaa-aika-, kulttuuri – kuin sosiaalitoimen alueilla.”

Lainauksessa näkyy nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyöryhmän näkökulma koulutuksen ja työelämän yhteensovittamisen ongelmallisuudesta.

Nuorisokomitean linjaus täydennyskoulutuksesta on samankaltainen nuorisotyön täydennyskoulutuskomitean kanssa – sillä erolla, että koulutuskomitea esitti eri toimijoiden tuottaman täydennyskoulutuksen koordinoinnin osoittamista nuorisotyön palvelukeskukselle, joka ei kuitenkaan mahtunut ajan poliittiseen todellisuuteen.

2.3 Opetusministeriö vahvisti nuorisotyöalan

strategista ohjausta ”Nuostralla”

Nuorisotyön strategiatyö ”Nuostra” aloitettiin kesäkuussa 1992. Opetusministeriön liikunta- ja nuorisotyön strategioiden (Likustra ja Nuostra) lähtökohtana oli hakea toimialoille yhteisiä tavoitteita, jotka määrittämällä niillä voitaisiin keskittyä oleelliseen ja vähentää turhaa työtä. Opetusministeriön liikunta- ja nuorisosaasto näki itsensä ”johtoryhmänä” omien alojensa konsernissa, johon kuuluivat nuorisosaasto, kulttuuri-, liikunta- ja tiedealojen toimialueet. Ministeriö suuntasi nuorisosaaston ja liikuntaalojen toimintaa strategiatyöllä, ja sen yhteys toimialoihin oli vahva. Liikunta- ja nuorisosaaston strategiat liittivät kunnat, läänit ja järjestöt toimijoina yhteiseen kokonaisuuteen.

Keväällä 1993 julkaistu Nuostran muistio (Heinola 1993) esiteltiin nuorisotyökonferenssissa Seinäjoella. Opetusministeriön *Nuorisopoliittisessa tiedotteessa* (03/1993) todetaan, että liikunta- ja nuorisosaastolla on päävastuu nuorten elämäntilannetta koskevassa nuorisopoliittikan koordinoinnista valtionhallinnossa ja että tulosaalloja ja tulosjohtamista kehitetään edelleen osaston sisäisessä työskentelyssä ja valtionaputoiminnassa.

Strategiatyöstä ministeriö tiedotti seuraavasti:

”Strategiatyö on toimialueen kehittämisessä keskeisessä asemassa. Vuonna 1993 valmistuu kaksi laajaa strategia –projektia, joihin on sidottu laaja ministeriön ulkopuolinen asiantuntijaverkosto. Nuorisosaaston strategia –projekti luo perustan nuorisotyön ja nuorisopoliittikan suuntaamiseen vuosituhaten lopulla.”

Nuostralle määriteltiin neljä tulosaluetta: kasvu ja kansalaistoiminta, nuorten elinolot, kansainvälistyminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Tarkoituksena oli taata nuorten yhdenvertaisuus asuinpaikasta, sukupuolesta ja terveydestä riippumatta sekä turvata yhteiskunnallinen ja taloudellinen tasa-arvo.

Julkistamisen jälkeen Nuostran vaikutusta arvioitiin seuraavasti:

”Nuostran yhteydessä toimi valtakunnallisten nuorisosaastojen valtioavun perusteita määrittävä työryhmä. Yhdessä Nuostran suuntaviivojen kanssa tämä ryhmä antoi maaliskuussa 1993 ehdotuksen uusiksi valtioavun perusteiksi.”

Tulosalueiden toiminnan määrittelyn tavoitteena oli ohjata kuntia ja läänejä toimimaan opetusministeriön strategian mukaisesti. Tavoitteeseen päästiin viimeistään vuonna 1995 nuorisotyön lakiuudistuksessa.

Parlamentaarinen nuorisokomitea ja Nuotra osoittavat yhdessä, kuinka nuorisotyötä, poikkihallinnollista työtä ja kansalaisjärjestöjen toimintaa ohjattiin aktiivisesti strategisilla tavoitteilla. Opetusministeriö vahvisti rooliaan nuorten elinolojen koordinaattorina *Nuorten elinolot* -konsernistrategiallaan (1995), jonka perusteella parlamentaarisen nuorisokomitean tavoitteet otettiin käyttöön eri hallintoaloilla.

2.4 Opetusministeriön konsernistrategia

ja vuoden 1995 nuorisotyölaki:

nuorisotyön yhteiskunnallinen tarve vahvistuu

Opetusministeriön koordinaatiotehtävää osana useamman hallinnonalan tavoitteita ja toiminnanohjausta kutsuttiin jo kehittämissivaiheessa vuonna 1994 ”Nuorten elinolot” -konsernistrategiaksi. Työ aloitettiin luomalla asiantuntijaverkosto eri ministeriöihin. Tavoitteena oli kartoittaa asiantuntijoiden ja valtion nuorisoneuvoston toimesta nuorten elinoloihin liittyvät strategiset aloitteet koko valtioneuvoston tasolla. Tarkoituksena oli muodostaa hallintokausien yli ulottuva pitkäaikainen strategioiden toimeenpanon ketju kirjaamalla eri hankkeet eri hallinnonalojen toimintasuunnitelmiin ja budjetteihin.

Opetusministeriön konsernistrategian lähtökohtana ovat parlamentaarisen nuorisokomitean tuottamat esitykset sekä Nuorisotyön strategian asettamat tavoitteet. Konsernistrategiassa hahmotellaan eri hallinnonalojen toimintatapa ”Nuorten elinolot” -kokonaisuuden toteuttamisessa ja kuvataan nuorisotyön muutoksen tarpeellisuus kuntien palvelurakenteessa. Kuten aiemmin totesin, taustalla puitiin taloudellisen laman ja kuntien valtioneuvoston uudistuksen luomaa uutta tilannetta kuntien palvelurakenteeseen. Valtion nuorisoneuvoston puheenjohtajana toiminut kansanedustaja **Maria-Kaisa Aula** toteaa konsernistrategiassa seuraavasti:

”Poikkihallinnollisen yhteistyön teki entistä ajankohtaisemmaksi 1990-luvun alun taloudellinen lama ja sen vaikutukset nuorten elämäntilanteeseen sekä nuorisotyön asema kunnissa. 1990-luvun alkuvuodet ravistelivat uudelleenarvioimaan koko nuorisotyön tarkoitusta niin opetusministeriössä, kunnissa kuin järjestöissäkin. 1980-luvun lopulla nuorisotyö oli alettu niin kuntien kuin valtionkin tasolla mieltää pääasiassa vapaa-ajan ja kansalaistoiminnan alueeksi. Määrittely oli liian kapea. Nuorisotyön muu yhteiskunnallinen merkitys hämärtyi.”

Nuorisotyön yhteiskunnallisen merkityksen laajentamisen tarve näkyy konsernistrategian muotoilussa. Strategiatyön viimeinen askel oli nuorisotyölain uudistaminen siten, että uusi laajempi määrittely tunnustettiin myös lainsäädännössä.

Eduskunnan sivistysvaliokunta (1994) toteaa mietinnössään nuorisotyön lain uudistamisesta, että ”esityksen tavoitteena on hallintojen välisen yhteistyön avulla parantaa nuorten elinoloja ja luoda edellytyksiä nuorisotoiminnalle”. Lain perusteluissa nuorisotyö kohdennetaan nuorten elinolojen kehittämiseen sekä kansalaistoimintaan.

”Tavoitteena on ottaa nuori huomioon yksilönä, jolla on sekä vastuu omasta elämästään että oikeudet suhteessa yhteiskuntaan.”

Valiokunnan kannanotoissa tuettiin voimakkaasti näkökulmia, joilla oli keskeinen asema Nuorisotyön strategiassa. Parlamentaarinen nuorisokomitea, Nuorisotyön strategia, opetusministeriön konsernistrategia ja nuorisotyölain uudistaminen olivat yhtenäinen ketju, jossa muutettiin nuorisotyön, -toiminnan ja -politiikan kenttää laaja-alaisempaan ja vaativampaan suuntaan.

Valiokunta toteaa lakonisesti, mutta aiempien mietintöjen ja linjausten mukaisesti, että uusi lainsäädäntö asettaa uudet vaatimukset myös nuorisotyön ammatilliselle koulutukselle. Se huomauttaa myös, että tämä tulisi ottaa huomioon koulutuksen sisältöä määritettäessä.

Kuten edellä totesin, koulutuksen rakennetta pohtivissa mietinnöissä, työn muutosta arvioivassa mietinnössä ja strategisissa mietinnöissä nuorisotyön koulutuksen rooli näytti riittämättömältä, koulutuksen sisältö liian kapealta ja tutkintojen tuottaminen hajanaisesti ympäri maata tehottomalta. Mietinnöissä toistuvat näkökulmat sisälsivät voimakasta kritiikkiä sekä nuoriso- että kulttuurityön koulutusta kohtaan.

Humanistisen ammattikorkeakoulun kokeilulupa-anomus valtioneuvostolle vuonna 1997 sisälsi ratkaisun siemeniä niin koulutuksen rakenteen kuin sisältöjenkin osalta. Mielestäni tämä on yksi merkittävimpiä Humakin yhteiskunnallisia perusteluita. Viimeistään vuonna 2002 toteutettu Humakin vakinaistaminen vahvisti sen aseman korkeakoulutuksen koulutusympäristönä, jatko- ja täydennyskoulutuksen tuottajana sekä toimialojensa kehittäjänä.

3 Kokeilusta vakinaiseksi

– Humakin tehtävä laajenee

Humanistinen ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa vuonna 1998 väliaikaisella toimiluvalla. Lupa perustui kansanopistojen järjestämään opistoasteiseen ammatilliseen koulutukseen sekä opistojen väliseen yhteistyösopimukseen koulutuksen järjestämisestä.

Toimiluvan hakemiseen ja omistajarakenteen luomiseen liittyvää ajanjaksoa (1996–2002) on kuvattu vuonna 2004 julkaistussa *Humanistisen ammattikorkeakoulun synty* -historiikissa (Wilmi 2004). **Jorma Wilmi** painottaa teoksessaan Suomen Kansanopistoyhdistyksen ja Suomen Humanistinen Ammattikorkeakoulu Oy:n omistavien kansanopistojen roolia koulutuksen kehittämisessä ammattikorkeakoulutasoiseksi. Teos kuvaa hyvin perustamisajankohdan kiirettä ja omistajakunnan muotoutumiseen liittyviä tekijöitä, mutta historiatutkimuksellinen rajaus ei huomioi edellisissä luvuissa esittelemiäni yhteiskunnallisia taustatekijöitä, jotka aiheuttivat muutospaineen nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnan koulutuksen järjestämiseen.

Kuten edeltävistä luvuista ilmenee, Humakin synty liittyy läheisesti 1990-luvun alun koulutusrakennemuutostukseen, jossa opistoasteen koulutuksia muutettiin ammattikorkeakoulutasoisiksi, sekä nuorisotyön, kulttuurityön ja vapaa-aikatoiminnan koulutusten uudistamistyöhön, jonka tavoitteena oli parantaa tutkinnon laatua. Alojen päätöksentekoon ja toimintaympäristöön vaikuttivat myös EU-jäsenyys sekä laman aiheuttamat vaikutukset.

Kulttuurituotantokoulutuksen ja viittomakielen tulkkipoulutuksen yhteiskunnalliset perustelut eroavat näkökulmista, jotka yhteiskunnassa asetettiin nuorisotyön muutokselle. Kulttuurityön koulutus keskittyi kuntien kulttuurilautakuntien hallinnollisten tehtävien opettamiseen. Kuntien valtiosuusuudistuksen jälkeen alan virkoja vähennettiin, mutta siirtymä kulttuuri- ja hallintotyötä tekevistä kulttuurisihteeristä tapahtumia organisoivaksi kulttuurituottajaksi vahvistui 1990-luvun loppupuolella paikallisen kulttuuri- ja tapahtumatoiminnan laajentuessa. Työn kehittyminen kulttuurihallinnon asiantuntijuudesta kulttuurituottajuuteen voidaan perustellusti nähdä myös ammattikorkeakoulutuksen tukemana muutoksena.

Tulkkiopetuksen ja tulkkausosaamisen kehitys on tiiviisti yhteydessä kuurojen yhdenvertaiseen asemaan kansalaisina. Viittomakielen tulkkiopetus järjestettiin alun perin Kuurojen Liiton järjestäminä lyhytkursseina. 1980-luvulla koulutus laajeni vuoden mittaiseksi ammatillissivistäväksi kansanopistokoulutukseksi, ja 1990-luvun puolivälissä siitä kehittyi ammatillinen opistoasteen koulutus.

Kun opistoasteen koulutuksen loppuminen tuli ajankohtaiseksi, Kuurojen Liitto edisti koulutuksen muuttamista ja nostamista ammattikorkeakoulutasoiseksi. Viittomakielen tulkkiopetuksen taustalla osana Humakin toimintaa oli mielestäni Kuurojen Liiton toive ei-kirkolliseen pohjaan perustuvasta tulkkiopetuksesta, vaikka ensi vaiheessa koulutus perustui Pohjois-Savon kansanopiston kehittämään tulkkiopetukseen. Tarve ammattikorkeakoulutasoiseen koulutukseen oli ajankohtaistunut, kun kuurojen mahdollisuutta toimia yhdenvertaisina kansalaisina haluttiin edistää vuoden 1995 perustuslakiuudistuksessa. Tätä voitiin tukea tulkeille laajempaa ammattitaitoa vahvistavalla laadukkaammalla koulutuksella. Perusteet koulutuksen määrälliseen lisäämiseen olivat myös ilmeiset.

3.1 Nopea prosessi kokeiluluvasta väliaikaisen

toimiluvan kautta vakinaistamiseen

Suomen Humanistinen Ammattikorkeakoulu Oy perustettiin 14.2.1997. Ta-voitteiden asettamiskeskustelu oli käyty vuonna 1995 ja osakeyhtiön perustamiskeskustelu syksyllä 1996. Kokeilulupahakemus jätettiin opetusministeriön kirjaamoon 11.7.1997, ja valtioneuvosto hyväksyi sen 11.9.1997 pitämässään istunnossa rajaten Humakin koulutustehtävän nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-ai-katoiminnan opistoasteen koulutuksen kehittämiseen ammattikorkeakoulu-tasoiseksi. Myös viittomakielen tulkin koulutus nähtiin perusteltuna toteuttaa ammattikorkeakoulussa. Humak oli hakenut myös matkailun, käsi- ja taidete-ollisuuden sekä viestintäkulttuurin koulutuksia, mutta ministeriö katsoi niiden paikan olevan monialaisissa maakunnallisissa ammattikorkeakouluissa ja hyl-käsi näiltä osin hakemuksessa esitetyn koulutusmallin. Näin ollen väliaikainen Suomen Humanistinen Ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa kokeiluluvalla 1.8.1998.

Heti alussa ongelmana oli, että opetusministeriö halusi lopettaa ammattikor-keakoulujen kokeilulainsäädännön ja vakinaistaa viimeiset ammattikorkea-koulut vuoden 1999 aikana. Ensimmäinen arviointi vakinaistamiseksi tehtiin jo loka-marraskuussa 1998 eli vain kaksi kuukautta siitä, kun ensimmäiset opis-kelijat olivat aloittaneet opintonsa Humakissa.

Ammattikorkeakoulujen arviointineuvosto esitti Humanistisen ammatti-korkeakoulun vakinaistamishakemuksen hylkäämistä yksilöidyn kehittä-mistavoittein. Valtioneuvosto antoi kuitenkin esityksestä poiketen Suomen

Humanistinen Ammattikorkeakoulu Oy:lle 5.2.1999 ehdollisen luvan toimia vakinaisena ammattikorkeakouluna 1.8.2000 lähtien. Ehtona oli, että arviointineuvoston heikkouksiksi nimeämiä asioita oli kehitettävä.

Verkostoammattikorkeakoulun muotoutuminen erillisistä opistoista yhtenäiseksi korkeakouluksi vaati usean ihmisen ja organisaation suuren panostuksen vuosina 1995–2002. Arviointineuvoston antama kritiikki ja kehittämistavoitteet otettiin huomioon toiminnan kehittämisessä ennen kuin ehdollinen lupa arvioitiin alkuvuonna 2002. Tällöin Humakille myönnettiin lupa toimia ammattikorkeakouluna ”kaikin valtuuksin” 1.8.2002 lähtien. Seitsemän intensiivisen kehittämisvuoden aikana luotiin perusta Humakin verkosto-organisaation kehittymiselle, koulutussisällöille ja pedagogikalle.

3.2 Valtioneuvoston päätösten määrittämä viitekehys

kokeiluluvasta vakinaistamiseen

Ammattikorkeakouluasioiden esittelijänä toiminut johtaja **Heikki Mäenpää** esitteli valtioneuvoston yleisistunnossa 4.9.1997 Humanistisen ammattikorkeakoulun kehittämishakemuksen seuraavasti:

”Hakemuksen mukainen Väliaikainen Humanistinen ammattikorkeakoulu muodostuisi 13 suomenkielisestä opistoasteen ammatillista koulutusta järjestävästä kansanopistosta. Vastaava ruotsinkielinen koulutus on kytketty ruotsinkielisiin maakunnallisiin ammattikorkeakouluihin.

Asianomaiset kansanopistot toimivat monenlaiselta aatteelliselta pohjalta. Kansanopistot sijaitsevat ympäri maata. Ne järjestävät hyvin erityyppistä ammatillista koulutusta.

Nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnan opistoasteen koulutuksen kehittäminen ammattikorkeakoulutukseksi on perusteltua. Tämän koulutuksen tuominen ammattikorkeakoulujärjestelmän piiriin ei näytä olevan mahdollista pääsääntöisesti maakunnallisista ammattikorkeakouluista muodostuvassa ammattikorkeakoulujärjestelmässä. Tältä osin Väliaikaisen Humanistisen ammattikorkeakoulun muodostaminen näyttää ainoalta mahdolliselta ratkaisulta.”

Mäenpää perusteli esityksessään myös viittomakielen tulkin koulutuksen nostoa ammattikorkeakoulutasoiseksi.

Kokeiluluvan vaikutus valtiontalouteen kuvataan esittelyssä neutraaliksi, koska toiminta voitiin aloittaa kansanopistojen ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien turvin eikä se siten edellyttänyt lisärahoitusta. Mäenpää perustelee kokeiluhakemusta päätösesityksessään seuraavasti:

”Hakijat perustelevat hakemustaan mm. sillä, että ammattikorkeakoulun tavoitteena on kokeilujakson aikana kehittyä kolmannen sektorin kehittämisen alueelliseksi, kansalliseksi ja kansainväliseksi toimijaksi niin koulutuksen, tutkimuksen kuin palvelutoiminnan alueilla. Ammattikorkeakoulu pyrki luomaan tietoverkkopohjaisen opetuksen ja yhteydenpidon järjestelmän ammattikorkeakoulun yhteiseksi ’kampukseksi’.”

Mäenpään mielestä oli perusteltua, että nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnan koulutusta kootaan mahdollisimman paljon yhteen erilliseen ammattikorkeakouluun maakunnallisten ammattikorkeakoulujen sijaan. Ratkaisuun vaikuttivat mielestäni vuosikymmenen alussa käyty yhteiskunnallinen keskustelu nuorisotyön ja nuorisopolitiikan kehittämisestä Suomessa sekä jossain määrin myös Humakin hakijayhteisöjen yhteiskunnallinen painoarvo. Jälkimmäisellä oli nähdäkseni merkitystä siinä, että hakemus otettiin käsitteilyyn.

Opetusministeriö ei halunnut, että nuoriso-, kulttuuri ja vapaa-aikatoimen koulutukset olisivat hajaantuneet pieniksi osiksi muiden ammattikorkeakoulujen tutkintorakenteita. Viitteitä tästä löytyy opetusministeriön 90-luvun alun nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnan koulutusta koskevasta virkamieskomitean mietinnöstä, joka tavoitteli alan koulutuksen kehittämistä erillisten oppilaitosten muodostamassa yhteistyöverkostossa. Nämä olisivat tuottaneet osia ammattikorkeakoulututkintoon ilman ajatusta nykyisen kaltaisesta instituutiopohjaisesta ammattikorkeakoulusta.

Kokeilulupa antoi mahdollisuuden kehittää nuorisotyökoulutusta keskitetysti ministeriön ajatuksen mukaisesti, sillä 1990-luvun alusta saakka oltiin huolestuneita eri puolilla Suomea toimivien eritasoisten oppilaitosten järjestämisestä koulutuksesta. Opetusministeriön mielestä nuorisotoiminnan koulutus oli liian arvokas kehittämättä jätettäväksi. Kokeiluluvan aikana osoittautui, että koulutus voitiin järjestää riittävän laadukkaasti, joten muita koulutuksen järjestämistapoja ei tarvinnut toteuttaa.

Humanistinen ammattikorkeakoulu esitti valtioneuvostolle kokeilulupahakemuksessaan kokeilujakson aikana toteutettavia tavoitteita. Tavoitteena oli erityisesti

1. kehittää palvelutoimintaa ja uusia ammatillisia kvalifikaatioita julkisen sektorin, yritystoiminnan ja kolmannen sektorin alueille
2. luoda opiskelijoiden itseohjautuvuutta edistävä ammattikorkeakoulun avoimien oppimisympäristöjen verkostomalli yhteistyössä eri toimintayksiköiden, työelämän ja kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa
3. kehittyä kolmannen sektorin kehittämisen alueelliseksi, kansalliseksi ja kansainväliseksi toimijaksi koulutuksen, tutkimuksen ja palvelutoiminnan tuottamisen alueilla

4. seurata erityisesti sellaisia kansainvälisiä ratkaisumalleja hyvinvointi-yhteiskunnan kriiseihin, jotka ovat toteutettavissa paikallisesti ja alueellisesti
5. kehittää opiskelijoiden ja opettajien kansainvälistä vaihtoa ja vieraskielistä opetusta
6. luoda tietoverkkopohjaisen opetuksen ja yhteydenpidon järjestelmä ammattikorkeakoulun yhteiseksi ”kampukseksi”
7. siirtyä kokeilun aikana osakeyhtiöpohjaiseen ammattikorkeakouluhallintoon.

Uusi elementti ammattikorkeakoulukentässä oli tavoite edistää vielä alkutekijöissään ollutta kolmannen sektorin kehittämistyötä. Nuorisotyökentälle oli hieman aiemmin perustettu kolmen eri järjestön pohjalta Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry kehittämään suomalaista järjestötyötä ja kolmatta sektoria. Allianssin ja Humakin synnyn ajallinen yhteys vaikutti osaltaan siihen, että kolmannen sektorin kehittämistyö siirtyi mukanani myös Humakin toiminnallisiin tavoitteisiin.

Allianssin jäsenjärjestöissä ja Soste – Suomen sosiaali ja terveys ry:n järjestöissä tehtiin 1990-luvun lama-aikana useita aloitteita järjestöjen mahdollisuudesta tukea hyvinvointia resurssipulaa kokevassa palvelutuotannossa. Sama kehittämisspyrkimys näkyi myös Humakin tavoitteissa. Kokeilulupahakemuksessa haettiin ratkaisuja laman aikana syntyneisiin huoliin hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudesta.

Kansalaisyhteiskunnan kehittämisen painotus korosti Humanistisen ammattikorkeakoulun syntyvaiheessa toiminnan laaja-alaisuutta erona kansanopistojen opistoasteisen koulutuksen tutkintokeskeisyyteen. Mäenpää kiinnitti huomiota erityisesti tähän pyrkimykseen valtioneuvoston esittelyssä. Kokeilulupapäätöksessä ei kiinnitetä huomiota opetuksen sisältöihin tai tavoitteisiin kolmatta sektoria lukuun ottamatta. Sen sijaan siinä keskitytään rakenteellisiin kehittämistehtäviin:

”Humanistisen ammattikorkeakoulun tulee kehittää oppilaitosverkostoaan ja yhteistyötä muiden ammattikorkeakoulujen kanssa siten, että edellytykset toimia ammattikorkeakouluna toteutuvat. Kokeiluvuonna määriteltiin, että kokeiluvaiheen aikana tuli keskittyä ammattikorkeakoulutasoisen koulutuksen, koulutusympäristön ja oppilaitosrakenteen kehittämiseen.”

Korkeakoulupoliittinen ohjaus on keskittynyt myöhemmissäkin tavoite- ja tulosopimuksissa sekä arvioinneissa koulutuksen määrällisiin ja rakenteen laadullisiin tekijöihin sen sijaan, että niissä olisi luotu tavoitteita tai vaatimuksia ammattikorkeakoulutuksen yhteydestä työelämään tai koulutuksen tarjoamien taitojen ”istuvuudesta” työelämän kehittämiseen.

Valtioneuvoston päätös 11.2.1999 Humakin toimiluvan vakinaistamisesta tietäin kehittämisehdoin osui vaiheeseen, jossa kokeilulainsäädäntö haluttiin lopettaa ja kaikista kokeiluvaiheesta olevista ammattikorkeakouluhankkeista pyrittiin saamaan päätös joko vakinaistumisesta tai kokeilun lopettamisesta ilman vakinaistamista. Tämä teki Humakin tilanteesta hankalan. Toiminta oli alkanut kokeiluluvan mukaisesti elokuussa 1998 ja pian oli jo edessä arviointi, jonka perusteella ammattikorkeakoulu joko vakinaistuisi tai jäisi ilman vakinaistamista. Korkeakoulujen arviointineuvosto toteaa yleisarviossaan:

”Väliaikainen Humanistinen ammattikorkeakoulu on laajassa verkostossa toimiva kokeilu, johon on liitetty 10 taustoiltaan hyvinkin erilaista pientä kansanopistoa. Kansanopistoilla on merkittävä tehtävä nuoriso- ja vapaa-ajan toiminnan ohjaajien kouluttajina ja niillä on lähes poikkeuksetta hyvät työelämäyhteydet kuntiin ja järjestöihin. Korkeakoulutoiminnan heikkoutena on verkoston hajanaisuus, yksiköiden väliset laadulliset erot ja pieni koko. (--) Koska korkeakoulukokeilu on käynnistynyt vasta elokuussa 1998, on kokeilun toimivuuden arviointi näyttöjen puuttuessa ollut lähes mahdotonta. Hankkeessa on panostettu yhteisten toimintatapojen löytämiseen, mutta käytännön näytöt puuttuvat vielä. Myöskään kokeilun yhteisen toiminta-ajatuksen toteutumista ei ole vielä käytännön kokemusta. (--)

Korkeakoulujen arviointineuvoston mielestä uskottavan ammattikorkeakoulun tulee perustua haettua suurempiin kokonaisuuksiin, joissa on pysyvä vakituinen opettajakunta. (--)

Hajallaan oleva koulutus tulee keskittää riittävän suuriin ja vahvoihin yksiköihin tai liittää alueellisiin ammattikorkeakouluihin.”

Korkeakoulujen arviointineuvosto esitti valtioneuvostolle arvionaan, että Humanistisella ammattikorkeakoululla ”ei ole mahdollisuuksia menestyä korkeatasoisena ammattikorkeakouluna”. Samalla arviointineuvosto esitti kuitenkin joukon kehittämiskohteita, joihin ammattikorkeakoulun tulisi keskittyä. Vaikka arviointi oli jatkolle kielteinen, kritiikki kehittämiskohteista osoittautui myönteiseksi asiaksi. Toimiluvan vahvistuessa ja aikataulun tarkentuessa voimavaroja pystyttiin kohdentamaan ja arviointineuvoston havaitsemat puutteet pystyttiin korjaamaan alkuvuonna 2002 toteutettuun arviointiin mennessä.

Arviointineuvoston huomiot olivat samankaltaisia, joita vuosikymmenen alkupuolella tehtiin koulutuksen kehittämismietinnöissä. Arvioinneissa otetaan myönteinen kanta hakijayhteisön kansalaisjärjestöyhteyteen ja koulutuksen tarpeellisuuteen, mutta kielteisinä asioina esille nostetaan osaamisen epätasaisuus ja verkoston hajanaisuus. Arviointineuvoston kanta laadun ja rakenteen heikkouksista osoitti korkeakoululle konkreettiset kehittämiskohteet.

Mielestäni valtioneuvosto halusi kokeilulupapäätöksessään pitää kiinni runsas vuosi aiemmin tehdystä linjauksestaan: nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aika-

toiminnan koulutuksen täytyi saada riittävästi aikaa kehittyä ammattikorkeakoulutasoiseksi, ja koska ammattikorkeakoulutoiminta on instituutiopohjaista, Humanistinen ammattikorkeakoulu sai jatkoluvan.

Myönteisten päätösten takana oli pyrkimys mahdollistaa erityisesti nuorisotyön koulutuksen uudistuminen ja tukea nuorisotyön kehitystä kunnissa ja järjestöissä. Opetusministeriön nuoriso- ja liikuntaosasto oli hieman aiemmin linjannut omaa strategiaansa samaan suuntaan, ja parlamentaarinen nuorisokomitea oli vuosikymmenen alussa laatinut erityisen nuorisopolitiikan ohjelman *Nuoret 1990-luvulla* -mietinnössään.

Humanistisen ammattikorkeakoulun synnyssä ei ole kysymys pelkästään siitä, mitä hakemuksissa todettiin tai miten asia ilmaistiin. Taustalla vaikuttavia tekijöitä olivat nuorisotyön ja kulttuurityön kehittyminen sekä kuurojen tasavertaisuuden oikeuksiin liittyvät tulkkitarpeet. Se, että Humak on kyennyt kehittämään rakennettaan ja osaamistaan ammattikorkeataseiseksi, on mahdollistanut osaltaan näiden alojen kehittymisen ja menestymisen.

4 Yhteiskunnallinen perustelu loi

perustan tulevaisuudelle

4.1 Humak ottaa vastuun alojensa osaamisen

kehittämisestä korkeakoulutasoiseksi

Olen kirjoituksessani kuvannut tähän mennessä Humanistisen ammattikorkeakoulun syntyä tarkastellen sitä kahden keskustelukokoonaisuuden kautta. Esittelin erinäisten komitea-, toimikunta- ja työryhmämietintöjen kautta nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminnan koulutusalan ja muiden lähialojen sisäistä keskustelua koulutuksen sisällöistä, tavoitteista ja organisoitumisesta. Käsittelin myös toimialan kehittymistä parlamentaarisen nuorisokomitean alulle laittamana prosessina, jonka tuloksena nuorisotyölaki uudistettiin vuonna 1995. Nämä kaksi keskustelukokonaisuutta ajoittuivat keskelle lamaa kuntien valtionosuuksien muutoksen, ammattikorkeakoulu-uudistuksen sekä nuorisoasteen koulutusuudistuksen kontekstiin.

Toimialojen kehityksessä näkyy selvästi paine nuorisotyön laaja-alais-
tamiseksi ja kuntatyön moniammatillistumiseksi. Kulttuurityön muutos
hallinnollisesta työstä tapahtumatoimintaan ja yleisemminkin muutos
tuottajaosaamiseen näyttää selkeältä muutosprosessilta. Viittomakielen
tulkkauksen osalta viittomakielen aseman kohentuminen, tulkkipal-
veluiden käytön lisääntyminen ja kielellisen tasa-arvon parantuminen
näyttävät olleen keskeisiä muutospaineita tämän alan koulutukselle.
Järjestötoiminnan kehittämisen tavoitteet koulutuksen kehittämisel-
le tulivat puolestaan lähinnä nuorisotyön strategiasta ja laajenivat no-
peasti koskemaan laajempaa järjestökenttää.

Humanistisen ammattikorkeakoulun perustaminen mahdollisti opisto-
asteen opetussuunnitelmien uudistamisen siten, että näkyvissä olleet
toimialojen kehittämispaineet voitiin huomioida. Koulutus uudistui ta-
voitteiden mukaisesti moniammatilliseksi ja yhdisti eri alueilla toimivi-
en yksiköiden koulutukset yhteisen kehittämisen piiriin aivan kuten va-
paa-aikatoiminnan ja ihmissuhdetyön koulutustyöryhmä muistiossaan
toivoi. Humakin syntyminen ja vastuunotto nuoriso- ja kulttuurityön
koulutuksen kehittämisestä oli toisaalta vastaus työryhmän visioimaan
koulutuksen sisältöjen kehittämiseen, työelämävastaavuuteen ja laa-
ja-alaisuuteen sekä osin myös verkostomaisuudessaan työryhmän esit-
tämän ajatuksen mukainen.

Aikuiskoulutuksen (nykyisin jatkuva oppiminen) tarjonta lisääntyi jo
ammattikorkeakoulutoiminnan alkuvaiheessa ja lunasti toiveita, joita

esitettiin täydennyskoulutuskomitean mietinnössä. Nykyisin Humak on tarjontansa laaja-alaisuuden vuoksi laadukas jatko- ja täydennyskoulutuksen tarjoaja juuri siinä mielessä kuin komitea asian hahmotteli.

Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteiskunnallisena perusteluna oli vahvistaa edellä kuvattuja toimialojen kehittämisyhtymisiä koulutuksen tason noston, oikea-aikaisuuden sekä laaja-alaisen tarjonnan keinoin. Samaten kokonaisvastuuseen kuului uusien työmuotojen kehittäminen ja tietoperustan vahvistaminen.

Tämä näkyy Humakin kehityksessä tänäkin päivänä. Korkeakoulujen arviointineuvosto kritisoi alkuvaiheessa vahvasti Humakin toiminnallista rakennetta eikä luottanut siihen, että Humak pystyisi kokoamaan eri puolilla olevat yksiköt yhtenäiseksi ammattikorkeakouluksi. Samalla siitä näkyi perustellusti epäilevä asenne kansanopistojen kykyyn investoida ja kehittää ammatillista koulutusta. Aiemmissa koulutuksen rakennetta pohtivissa mietinnöissä nuorisotyön ja kulttuurialan koulutuksen rooli näytti riittämättömältä, koulutuksen sisällöt liian kapeilta ja tutkintojen tuottaminen hajanaisesti ympäri maata tehottomalta. 1990-luvun alkupuolella useasti toistunut näkökulma sisälsi voimakasta kritiikkiä nuorisotyön ja kulttuurityön koulutusta kohtaan.

Humanistisen ammattikorkeakoulun kehittyminen erillisten opistojen koulutuksista yhtenäiseksi verkostoammattikorkeakouluksi kesän 1995 alusta täyteen toteutukseen elokuussa 2002 vaati suuria ponnisteluja. Intensiivisten seitsemän vuoden aikana kehittyivät lähtökohdat verkosto-organisaation kehittymiselle, koulutuksen sisällöille ja koulutustavoille.

Jälkikäteen ajateltuna se, miten ammattikorkeakoulun hallinto ja henkilöstö kykenivät korkeakoulujen arviointineuvoston osoittamasta perustellusta kritiikistä huolimatta kehittämään toimintaansa ja organisaatiansa korkeakoulutasoiseksi, on merkittävä saavutus. 25 vuotta kestäneen historian läpi tarkasteltuna näyttää siltä, että Humakin pysyvänä toimintatapana on ollut pohtia tulevaisuuden menestystekijöitä, identiteettiä, rakennetta ja sisältöjä – ja siten se on onnistunut kehittämään itsestään omintakeisen ja toimivan asiantuntijaorganisaation.

4.2 Yhteiskunnallista merkitystä on päivitettävä

aina uudestaan ajassa

Tulevaisuustyöskentelyn astinkivi on luoda aina uudelleen tahtotila siitä, millaista menestymistä tulevaisuudessa halutaan. Myös Humakin tehtävä on saannallistettava aina uudelleen, jotta se vastaisi toimialojen kehitykseen sekä loisi ajantasaisen ja kohdentuvan yhteiskunnallisen perustelun.

Humakin yhteiskunnallisen vaikutuksen kehitystä toimintansa aikana voi tarkastella osana sekä nuorisotyön, kulttuurityön ja tulkkauksen kehittymistä että näiden alojen korkea-asteen opetuksen syntyä ja kehittymistä.

Parlamentaarinen nuorisokomitea vuodelta 1990 hahmotteli nuorisotyön valtakunnallista voimakasta kehittämistä nuorten elinolojen parantamisen suuntaan. Uuteen lainsäädäntöön tämä tavoite muotoutui vuonna 1995. Lainsäädäntöön liittyvä pohdinta piti sisällään epäilyksen silloisen nuorisotyön koulutuksen kyvykkyydestä huolehtia osaamisen kehittämisestä nuorisotyön toimialan muutoksessa.

Suurena ongelmana 90-luvulla koettiin myös nuoriso- ja vapaa-aika-alan aikuiskoulutuksen vähyys ja hajanaisuus. Ammattikorkeakoulutuksen kautta tilanne ratkaisevasti muuttui ja jatkuu edelleen jatkuvan koulutuksen alueena. Nyt tiedämme, että Humak on tässä suhteessa kyennyt lunastamaan paikkansa sekä pystynyt kehittämään uusia painopistealueita nuorisotyöhön ja laajemminkin yhteisöjen kehittämiseen.

Kulttuurityön osalta virkakunta epäili vuonna 1992 koko kulttuurityön koulutuksen tarpeellisuutta, kun kuntien valtionosuusudistuksen ja sitä seuranneen lautakuntien vähentymisen seurauksena kulttuurisihteereiden määrä vähenisi. Virkamiesten näkökulma oli kuitenkin varsin puutteellinen. Kulttuuritapahtumien voimakas kasvu ja kulttuurituottajakoulutuksen kehittyminen tapahtuivat samaan aikaan, ja samalla koulutuksen määrä kasvoi. Nyt voimme havaita, että Humak oli jo toimintansa alkuvuosista lähtien mukana markkinoiden kehityksessä ja sai siinä vahvan kehittäjäroolin.

Tulkki-koulutuksen osalta voin todeta, että koulutus on luotu ammattikorkeakoulujen toiminta-aikana. Sitä ennen ammatillinen rooli oli epämääräisempi, vaikka tulkkausta oli opetettu jo parikymmentä vuotta eri pituisin koulutuksin. Humakin synty organisaationa on tapahtunut hieman erilaisella tavalla verrattuna valtaosaan muita ammattikorkeakouluja. Kun katsoo suuria alueellisia ammattikorkeakouluja, yhteisenä piirteenä ovat vahvat perinteet sekä tekniikan, kaupan ja hallinnon, terveydenhoidon että sosiaalityön piirissä. Samalla vanhojen suurten oppilaitosten toimintakulttuuri ja myös tutkinnot pitkin perintein siirtyivät osaksi ammattikorkeakoulua.

Humak-organisaation kehitystä kuvaa parhaiten se, että se on hyvin varhaisista toimintavuosistaan lähtien luonut omaa toimintakulttuuriaan ja profiiliaan irrallaan vanhasta oppilaitosrakenteesta. Prosessi ei suinkaan ole ollut kivuton, mutta sen seurauksena Humakille on syntynyt sille ominainen henkilöstön ja opiskelijoiden välinen vuorovaikutus sekä itsellisyys. Omanlainen toimintakulttuuri on näkynyt myös henkilöstön tekemissä arvioinneissa viihtyvyydestään – työn mielekkäys ja niin sanottu työn imu ovat olleet aina hyviä. Tänä päivänä näyttää siltä, että organisaatio toimii hyvin, henkilöstön arvioinnit hyvinvoinnistaan ovat hyvällä tasolla ja johtaminen on löytänyt toimintatapansa.

4.3 Strategiat Humakin kehityksen suuntaviivoina

Edellä kuvattu kehitys voidaan havaita myös Humakin viidestä strategiasta vuosilta 2007–2024. Ne ilmentävät kunkin ajankohdan ulkoisia ja sisäisiä paineita ohjaten Humakin kehitystä. Humakin olemassaolon aikana valintoja ei ole tehty pelkästään Humakin omista lähtökohdista käsin, vaan tulevaisuuden ratkaisuja on ollut muotoilemassa myös opetusministeriö. Tämä on näkynyt oppilaitosverkoston muotoon ja koulutusyksiköiden määrään liittyvissä huomioissa.

Opetusministeriön vaikutus Humakin strategiapapereissa näkyy erityisesti kahdessa ensimmäisessä ajanjaksossa, jotka ovat varsin erilaisia myöhempiin verrattuna. Kaksi viimeisintä strategiaa ovat puolestaan jo irtaantuneet tai kyyenneet irtaantumaan opetusministeriön (sanattomastakin) ohjauksesta. Keskimäinen strategia vuosilta 2013–2017 näyttää sen sijaan yhdistävän molempia strategian tekemisen tapoja.

Opetusministeriön vaikutus Humakin strategioihin on tullut erityisesti valtionosuusrakenteen kautta. Valtionosuuden määrittely ohjaa oppilaitoksen toimintaa taloudellisesti edullisempaan suuntaan ja siten myös muokkaa oppilaitoksen tavoitteiden asettamista. Menemättä pidemmälle viittaa siihen, että Humakin synty perustuu koulutukseen, joiden valtionosuuksiin ei liittynyt painetta koulutuksen toimialojen kehittämiseen tai innovaatioihin. Muutos ammattikorkeakoulutukseen siirtymisessä korosti aivan uudella tavalla erityisiä kehittämis- ja innovaatiovaatimuksia.

Humak oli alkuvaiheissa tilanteessa, jossa valtionosuusrakenne oli uudistunut, koulutuksen tavoitteet olivat laajempia kuin aiemmin, oppilasmäärä ja henkilöstö kasvoivat ja työelämän kehittämistehtävä oli kokonaisuudessaan uutta. Tämä tarjosi hedelmällisen tilaisuuden luoda oma toimintatapa johtaa ja kehittää ammattikorkeakoulun toimintaa sekä luoda myös aivan uusia koulutuksia. Kehitys näkyy alkuvaiheen jälkeen jo kolmannelta strategiakaudelta alkaen rohkeutena viedä omaa koulutusnäkyä eteenpäin ammattikorkeakoulukentässä – tosin tukeutuen kumppanuusajatteluun.

Ammattikorkeakoululain kehitys oli Humakin synnystä aina vuoteen 2014 asti vaiheessa, jossa kysymys ammattikorkeakoulujen toiminnan itsenäisyydestä suhteessa ylläpitäjään oli käynnissä. Alkuvaiheessa varsin monet asiat olivat auki ja uudistusten vaikutukset epäselviä. Kolmannen strategiakauden puolivälissä jako ammattikorkeakoulun oman sisäisen hallituksen ja ylläpitäjähallituksen välillä purkautui ja siirryttiin uuden ammattikorkeakoululain mukaiseen ammattikorkeakoulun hallitukseen. Tämä näkyy neljännen strategiakauden tavoitteiden muotoilussa.

Humak on ollut toiminnassa pysyvän luvan turvin vuodesta 2002. Toimintaa suunniteltiin alussa toimintasuunnitelmien avulla vuoteen 2006 saakka. Strategiakausien synty vuodesta 2007 alkaen perustui siihen, että opetusministeriö

halusi vakinaisen ammattikorkeakoulurakenteen muodostuttua saada aikaan profiililtaan erilaisten korkeakoulujen kehittymisen niiden omien ilmaistujen strategioiden kautta. Tämä edellytti erottuvaa profiilia ja toimintatapaa, jonka kautta kyettäisiin irtaantumaan vanhasta opistoasteen ammatillisen koulutuksen suoritepohjaisuudesta.

Strategian muodostamisen kautta ammattikorkeakoulujen tuli hakea itselleen yhteiskunnallisesti tärkeä tehtävä ja tavoite, joka olisi kuvattu korkeakoulun strategiassa. Tämä pyrkimys näkyy hyvin Humakin strategiakausien tavoitteiden asettamisessa: organisaation profiiliin ja oman toimintatavan sekä yhteiskunnallisten perustelujen ilmaisut tarkentuvat strategia strategialta aina tähän päivään asti talouden asettamien raja-arvojen raamittaessa kehitystä. Tarkastelen seuraavassa luvussa tarkemmin näiden viiden strategiakauden tavoitteita vuodesta 2007 aina vuoteen 2024 saakka.

5 Kohti merkitysten etsintää

– Humakin strategioiden

muutosten kaari

Humakin ensimmäiset strategiat olivat enemmän toimintasuunnitelman kaltaisia kuin varsinaisia strategioita. Niihin kirjattiin strategisia tavoitteita, joita tarkennettiin varsin yksityiskohtaisella toimintasuunnitelmalla. Tämä on ollut ymmärrettävää, koska alkuvaiheen niin sanotun ylläpitäjähallituksen tehtävänä oli hyväksyä oppilaitoksen strategia ja huolehtia talouden kestävydestä. Ammattikorkeakoulun sisäinen hallitus oli puolestaan toimeenpaneva hallitus, jonka toimeenpanon rajat ja toimintatapa ilmaistiin strategiassa.

Kahden ensimmäisen strategiakauden visioiden ja missioiden yhteys strategiisiin tavoitteisiin oli hatara. Syynä oli se, että opetusministeriö aloitti vuosituhaten alussa koko koulutuskenttää koskevan tuottavuusohjelman, jonka keskeisiä tavoitteita oli siirtyä suurempiin koulutuksenjärjestäjäkokonaisuuksiin. Yhden järjestäjän piirissä olevia monia koulutuspisteitä haluttiin vähentää. Humakin strategiset tavoitteet kohdistuivatkin kahden ensimmäisen strategiakauden aikana tuottavuusohjelman aiheuttaman muutoksen hallintaan, jossa ammattikorkeakoulun oppilaitosverkostoa pienennettiin 12 kampuksesta kuuteen. Ensimmäisissä strategioissa hahmoteltuja visioita osuvampi tavoite olisi ollut kuvaus, jossa ammattikorkeakoulu hakee kestävämpää taloutta, voimakkaampia ja tehokkaampia yksiköitä, vahvempia alueellisia opettajavoimia, keskittyneempää TKI-toimintaa, hyvinvoivaa henkilökuntaa, suurempia ensisijaisten hakijoiden määriä tai motivoituneita opiskelijoita. Strategiset tavoitteet kohdistuivat ammattikorkeakoulun sisäisen toiminnan kehittämiseen, eivät niinkään oppilaitoksen toiminnan ulkoisen vaikutuksen kehittämiseen – mutta kuten totesin, linjaus on hyvin ymmärrettävä.

Ensimmäisten kausien strategiset tavoitteet voidaan jakaa kahteen osaan. Ensisijaiset tavoitteet kuvasivat ministeriön ja ylläpitäjähallituksen tahtotilaa. Näitä tavoitteita kuvattiin rakenteellisen kehittämisen kautta. Niissä korostettiin tiivistä ja tuloksellista verkostoa sekä pyrittiin noudattamaan ministeriön asettamaa tavoitetta profiilin tarkistamisesta. Seuraavissa tavoitteissa huolehdittiin opetuksen laadukkaasta järjestämisestä tuottavuusohjelman myötä syntyvässä uudessa tilanteessa, henkilöstön hyvinvoinnista ja organisaation sisäisen toiminnan kehittämistä tukevan laatujärjestelmän kehittämisestä.

Yhteisenä piirteenä ensimmäisissä strategioissa oli se, että ulkoinen paine ja muutosten hallinta edellyttivät keskittynyttä otetta oman sisäisen maailman, arvojen ja sisäisen yhteistyön kehittämiseen niin järjestelmän tasolla kuin myös henkilöstön ja opiskelijoiden kohdalla. Nähtävästi vielä ei ollut aika kuvata organisaation toiminnasta ulospäin syntyviä muutosvaikutuksia eli yhteiskunnan kannalta sitä, miksi valtionosuutta oikeasti maksetaan.

Kolmas strategiakausi vuodesta 2013 vuoteen 2017 rakentui uuden vision varaan. Turhauttavat niin sanotut ”rakenteellisen kehittämisen” ajanjaksot olivat ohi. Tämän strategiakauden määrittelemässä visiossa ja missiossa oli kuitenkin varovaisuutta. Näyttää siltä, että sisäinen organisaatio oli – tai ainakin sen haluttiin olevan – levollinen ja että huomio kiinnitettäisiin jo edellisellä strategiakaudella varovaisesti ilmaistuihin ”strategisiin kumppanuuksiin”.

Kumppanuus-termin avulla yhteistyö toisten ammattikorkeakoulujen kanssa tiivistyi ja arkipäiväistyi. Myös työelämäyhteistyötä kuvattiin kumppanuuden kautta. Strategisena vaikutuksena yhteistyö tai kumppanuus ei kuitenkaan vielä toiminut. Tämän kauden visio ja missio eivät tarkenna sitä, mihin vaikutukseen yhteistyöllä päästään ja mikä on visio tulevaisuudesta.

Kolmannessa strategiassa yhteistyö ja kumppanuus olivat välineitä saavuttaa jotakin enemmän, mutta sitä, mitä ”enemmän” oli, ei osattu tai uskallettu sanoa riittävän selvästi. Strategiassa kuvattiin Humakin yhteiskunnallinen painoarvo, kerrottiin arvot selkeästi ja asemoituminen kansalaisyhteiskuntaan näkyi, mutta jokin jäi puuttumaan. Tästä syystä valmius näkyä ja kuulua jäi strategiassa vajaaksi.

Tavoite olla omien toimialojen ykkönen kehittämisessä, kouluttamisessa ja kaikessa toiminnassa vaatii paljon organisaation kyvykkyydeltä. Kyvykkyys ei näkynyt kolmannessa strategiassa riittävän rohkeasti. Jos kyvykkyyttä löytyi, sitä ei tunnistettu, ja jos kyvykkyyttä epäiltiin, sen kehittämistä ei rohjettu ilmaista tavoitteena.

Neljäs strategiakausi vuosilta 2017–2020 oli yleisilmeeltään samankaltainen, mutta sen visio ja missio oli kuvattu eri tavalla. Strategiassa näkyivät organisaation arvot ja tavoitteena oli reilu ja yhteisöllinen Suomi. Strategiakauden tavoitteena korostui oman osaamisen luonne ja sen kehittäminen. Tämä muistutti vuonna 2013 hyväksytyyn strategian painotuksia osaamisen kehittämisestä. Korkeakoulutoiminnassa pelkkä osaavan työvoiman uusintaminen tai siihen liittyvä organisaation kyvykkyys eivät ole riittäviä tavoitteita, vaan organisaation tulisi toteuttaa omat arvonsa ja näkemyksensä organisaation ulkopuolella. Voisin kuvata tätä vanhalla kevennyksellä:

Mieheltä, joka puuhasi jotain pihallaan, kysyttiin ”Mitä teet?” Vastausvaihtoehtoja on pari. Hän voi todeta ”sahaan ja naulaan, niin kuin näet” tai ”teenpä tässä koirankoppia”.

Vaikka organisaation kyvykkyys olisi mitä tahansa, se jää ”sahaan ja nauaan” -asteelle, ellei se pysty ilmaisemaan, mikä sen oma ”koirankoppi” on. Strategia ja sen määrittämä toiminta jäävät tällöin kehittämään välineitä ja toimintatapoja ilman varsinaista työn kohdetta organisaation ulkopuolelta eli toiminnan haluttua vaikutusta yhteiskunnassa.

Korkean asteen oppilaitoksen julkinen ja moniulotteinen tehtävä sekä valtion ohjaus tekevät strategiaprosessista hankalan. Helena Kuusisto-Ek arvioi *Tiedepolitiikka*-lehdessä (1/2021) Suomen ammattikorkeakoulujen strategiasisältöjä strategiakaudesta 2017–2020. Keskeisenä johtopäätöksenä hän toteaa, että ”korkeakoulujen ulkoinen ohjaus vaikuttaa strategiasisältöihin enemmän kuin korkeakoulujohdon tekemät valinnat”. Tämä on tapahtunut siitä huolimatta, että korkeakoulu-uudistuksella haettiin parantuvaa autonomiaa, strategisen johtamisen merkitystä ja taloudellista menestystä. Ulkoisella ohjauksella tarkoitetaan tässä ymmärtääkseni lainsäädännön lisäksi opetusministeriön tulosohjausta, rakenteellisen kehittämisen ohjausta ja valtionosuuden määräytymistä.

Kuusisto-Ekin viesti on vahva:

”[Strategiasisältöjä näyttää voimakkaan ohjauksen vuoksi] määrittävän viisi päätemaa: ammattikorkeakoulujen perustehtävien kehittäminen, hallitustavoitteisiin vastaaminen, rakenteellinen kehittäminen ja tehokkuuden parantaminen, erityistehtävään tai erityisprofiiliin liittyvät kuvaukset sekä painoalojen määrittelyt (––).

Strategiasisällöt ovat tästä johtuen keskenään hyvin samankaltaisia. (––) Tämän perusteella voi päätellä, että strategiasisällöillä etsitään kilpailuetua ja erilaistumista suhteellisen vähän. Korkeakoulujen strategiselle johtamiselle tämä voi olla haaste: vaikka korkeakouluja pidetään itsenäisinä autonomisina toimijoina, strategisesti liikkumavara on pieni ja tämä johtaa keskenään hyvin samanlaisiin strategiasisältöihin.”

Samankaltaisuuspaineen osalta Humakin historiassa on nähtävissä kahdenlaista kehittymistä. Opetusministeriön yleisnäkemys ja sen julkilausumaton linja vaikuttivat Humakin alkuvaiheen toimintaan yli kymmenen vuotta. Se, että ammattikorkeakoulun edellytettiin tekevän päätöksiä kampusten vähentämisestä, oli kiistatta samankaltaistamiseen perustuvaa tai vaatimustason nostoon liittyvää vaikuttamista. Toisaalta Humakin strateginen liikkumavara on ollut suuri, koska se kykeni hyvin vapaasti kehittämään koulutustaan. Humak loi uusia painopistealueita koulutukseen ja oli siten tehokkaasti mukana nuoriso- ja kulttuurityön muutoksessa sekä kehitti tulkkipalvelusta yhdessä tulkkipalveluita käyttävien kumppaneiden kanssa.

Humakin kehitys nykyiseen muotoonsa on ollut menestys. Humak syntyi vaiheessa, jolloin sen toimialat olivat kasvun ja muutoksen keskellä. Henkilöstö-

määrän kasvu ja osaamisen monipuolistuminen ovat olleet sille vahvuus. Itsenäinen työote sekä Humakin yhteisöllinen toimintatapa ovat mahdollistaneet uudet koulutus- ja palvelutuotteet. Humakin julkaisutoiminnan laajuus tukee sen profiilia. Yhä laajeneva osuus toimialojen TKI-toiminnasta tehdään Humakissa.

Onnistumisen aste ei ilmene eroina eri strategiakausien välillä, vaan se näkyy pidemmän kehityksen tuloksena. Yksioikoisesti voi todeta, että sitä vapaa-aika- ja kulttuurialan koulutusta, joka Humakin alussa synnytti sen valtionosuuspohjan, ei enää ole.

Humak on 25 vuoden aikana kehittynyt laadullisesti, määrällisesti ja talouden mittareilla moninkertaiseksi – mielestäni sana 'huikeasti' on tässä paikallaan. Mikään ei estä kehitystä myös tulevaisuudessa, mutta tuon kehityksen sanoittaminen tulevaisuuteen on nykyisten toimijoiden tehtävä.

Kirjoittajasta

Timo Heinola on ollut mukana ammattikorkeakoulun toiminnassa eri rooleissa sen alusta tähän päivään asti. Hän osallistui jo vuonna 1996 toiminnan suunnitteluun ja kokeiluhakemuksen valmisteluun, toimi ammattikorkeakoulun kokeiluvaiheen rehtorina, valmisteli väliaikaiseen toimilupaan johtaneen lupamenettelyn vuonna 1999 sekä toimi Humanistisen ammattikorkeakoulun osakeyhtiön toimitusjohtajana joulukuuhun 2003 saakka.

Ennen Humanistista ammattikorkeakoulua hän toimi 1980- ja 1990-luvuilla Kanneljärven opiston nuorisotyön opettajana ja opetustyön johtajana sekä Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:n kehitysjohtajana ja pääsihteerinä.

Vuosina 2005–2022 hän toimi eri tehtävissä Suomen Humanistinen Ammattikorkeakoulu Oy:n hallituksessa Kuurojen Liitto ry:n edustajana työskennellessään Kuurojen kansanopiston rehtorina ja Kuurojen Liiton erityisasiantuntijana.

Aineisto

Eduskunnan sivistysvaliokunta 1994. Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 30 hallituksen esityksestä nuorisotyölaiksi. SiVM 30/1994 - HE 298/1994.

Heinola, Timo (toim.) 1993. Nuorisotyön strategia - NUOSTRA. Allianssin julkaisuja 5. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 1997. Anomus valtioneuvostolle ammattikorkeakoulun kokeiluluvaksi.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2007–2024. Strategiat.

Kiuru, Hanna & Lindholm, Arto (toim.) 2018. Yhdessä tehden – Humanistisen ammattikorkeakoulun tarina. Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja 63. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Kuusisto-Ek, Helena 2021. Suomen ammattikorkeakoulujen strategiasisällöt 2017–2020. Tiedepolitiikka 1/2021, 7–18.

Nuorisotyölaki 235/1995. Viitattu 22.6.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19950235>

Opetusministeriö 1990. Nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmien muistioita 1990:46. Helsinki: Opetusministeriö.

Opetusministeriö 1991. Nuorisotyön täydennyskoulutustoimikunnan mietintö. Komiteamietintö 1991:40. Helsinki: Opetusministeriö.

Opetusministeriö 1992. Vapaa-aikatoiminnan ja ihmissuhdetyön koulutustyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmien muistioita 1992:29. Helsinki: Opetusministeriö.

Opetusministeriö 1993. Nuorisopoliittinen tiedote 03/1993. Helsinki: Opetusministeriö.

Opetusministeriö 1995. Nuorten elinolot -konsernistrategia. Helsinki: Painatuskeskus.

Parlamentaarinen nuorisokomitea 1991. Nuoret 1990-luvulla, nuorisopoliittinen toimienpideohjelma. Parlamentaarinen komiteamietintö 1991:7. Helsinki: Opetusministeriö. Uusikylä, Petri 1993. Alustus, Seinäjoen nuorisotyökonferenssi 13.5.1993.

Valtioneuvosto 1999. Päätös Humanistisen ammattikorkeakoulun ehdollisesta vakinaistamisesta 11.2.1999.

Wilmi, Jorma 2004. Humanistisen ammattikorkeakoulun synty. [Julkaisematon käsikirjoitus.] (Historian Jyvä Oy)

